

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΨΥΧΩΣΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΤΟΥ ΚΚΨΥΠ

Χριστίνα Επρέμ, Κοινωνική Λειτουργός

Εισαγωγή

Το άρθρο αυτό αποτελεί αξιολόγηση του ομαδικού θεραπευτικού προγράμματος «Κοινωνική Λέσχη», που εφαρμόζεται στο ΚΚΨΥΠ από το 1990 μέχρι σήμερα.

Θεωρούμε πολύ σημαντική τη δραστηριότητα αυτή γιατί δίνει τη δυνατότητα: α) στους μεν συμμετέχοντες ασθενείς να αξιοποιήσουν την ομαδική θεραπευτική διαδικασία με σκοπό την κοινωνικοποίησή τους, β) στους δε επαγγελματίες θεραπευτές (κυρίως στους Κοινωνικούς Λειτουργούς) να χρησιμοποιήσουν τις γνώσεις και τις ικανότητες που διαθέτουν, ώστε να αναγνωρισθεί και να καθιερωθεί ο ρόλος τους, ως κύριων θεραπειών ομάδας στο χώρο της ψυχικής υγείας.

Αξιολόγηση 9 χρόνων λειτουργίας (1990-1999)

Το Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Παγκρατίου (ΚΚΨΥΠ) στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του και των θεραπευτικών προσεγγίσεων του Τμήματος Ενηλίκων αποφάσισε τη δημιουργία και λειτουργία Ομάδας που θα αποσκοπούσε στην κοινωνικοποίηση Ενηλίκων Ψυχωσικών Αρρώστων.

Κύριος θεραπευτής της ήταν Κοινωνικός Λειτουργός και αυτό, γιατί η Κοινωνική Εργασία με Ομάδες θεωρείται ο πρόδρομος της σύγχρονης Ομαδικής Θεραπείας καθώς δίνει την ευκαιρία να βρεθούν μαζί άνθρωποι με κοινά κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα. Ήδη από το 1889 λειτουργούσε η πρώτη θεραπευτική ομάδα (Jane Adams). Όμως πρώτος θεραπευτής ομάδας αναγνωρίζεται το 1905 ο γιατρός παθολόγος Pratt και από τότε πλέον οι ομάδες αυτές χαρακτηρίζονται θεραπευτικές.

Από το 1921 αρχίζουν να προσεγγίζονται ομαδικά σχιζοφρενικοί ασθενείς σε συνδιασμό με ατομική θεραπεία (Lazell) δεδομένης της διαπίστωσης ότι οι θεραπευτικές αυτές μέθοδοι είναι αλληλοσυμπληρούμενες.

Με το σκεπτικό αυτό αποφασίστηκε η δημιουργία της θεραπευτικής αυτής ομάδας με την ονομασία «Κοινωνική Λέσχη» που εξυπηρετούσε ανάγκες χρόνιων ψυχιατρικών αρρώστων που είχαν ήδη ατομική ψυχιατρική παρακολούθηση στο ΚΚΨΥΠ.

Η Κοινωνική Λέσχη άρχισε να λειτουργεί το 1990 και συνεχίζει μέχρι και σήμερα με παύσεις-διακοπές τις περιόδους Χριστουγέννων, Πάσχα και καλοκαιρινών αδειών του προσωπικού. Η Ομάδα συναντιέται μια φορά την εβδομάδα, κάθε Τρίτη απόγευμα 4:00 έως 6:00 μ.μ. στην αίθουσα αναμονής του Τμήματος Ενηλίκων. Είναι ανοικτή ομάδα, έχοντας όμως έναν πυρήνα σταθερών μελών. Η δυναμικότητά της είναι 10 έως 12 άτομα ηλικίας 25 έως 35 χρόνων και των δύο φύλων.

Τα μέλη της Λέσχης επιλέχθηκαν βάσει: διάγνωσης, ηλικίας, φύλου. Ωστόσο, η επιλογή τους στηρίχθηκε περισσότερο στο επίπεδο λειτουργικότητάς τους, παρά στη διάγνωσή τους.

Κύρια χαρακτηριστικά τους ήταν:

- A. Όλοι είχαν ψυχιατρική παρακολούθηση.
- B. Οι περισσότεροι είχαν νοσηλευθεί στο παρελθόν.
- Γ. Ήταν άνεργοι ή τοποθετημένοι σε προστατευμένα εργαστήρια ή ανειδίκευτες εργασίες.
- Δ. Είχαν χαμηλή αυτοεκτίμηση.
- Ε. Ήταν κοινωνικά απομονωμένοι.
- ΣΤ. Είχαν μεγάλη δυσκολία στην επικοινωνία τους και στις σχέσεις τους με άλλα άτομα.
- Ζ. Τέλος είχαν μεγάλη δυσκολία να δεχθούν όρια.

Βασικοί στόχοι της ομάδας ήταν:

- 1. Να υποστηριχθούν τα μέλη.
- 2. Να συναντήσουν, σχετικά με την αρρώστια τους και τις επιπτώσεις της στο εαυτό τους, το οικογενειακό και κοινωνικό τους περιβάλλον.
- 3. Να έχουν εμπειρία κοινωνικοποίησης.
- 4. Να εκφράσουν ελεύθερα τα συναισθήματά τους.
- 5. Να αποκτήσουν ετοιμότητα και να ασκηθούν στις πρακτικές επίλυσης των προβλημάτων τους.
- 6. Να αποκτήσουν αίσθηση του “ανήκειν”.
- 7. Να βοηθηθούν να συμμετέχουν σε ομαδικά προγράμματα ψυχαγωγίας.

Όπως προαναφέρθηκε, ο κύριος θεραπευτής της Ομάδας είναι η Κοινωνική Λειτουργός του Τμήματος Ενηλίκων (Χρ.Επρέμ). Συνθεραπευτές χρησιμοποιήθηκαν οι εκάστοτε εκπαιδευόμενοι εθελοντές Ψυχικής Υγείας, επαγγελματίες ή μη (εθελοντές του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, ψυχολόγοι, ψυχιατρικοί νοσηλευτές, εργοθεραπευτές, καθηγητές φυσικής αγωγής, art therapist). Ο αριθμός των συνθεραπευτών κειμενόταν από 2 έως 5, αλλά ποτέ δεν υπερέβαινε το μισό του αριθμού των μελών.

Ως θεραπευτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν: ο θεραπευτής και οι συνθεραπευτές, η ίδια η ομάδα, ψυχαγωγικό υλικό, όπως: τηλεόραση, video, ραδιοκασετόφωνο, επιτραπέζια παιχνίδια, ζωγραφική, πηλοπλαστική, θεατρικό παιχνίδι, κινησιοθεραπευτικά προγράμματα και κατασκευές, καθώς επίσης δραστηριότητες εκτός Κέντρου (π.χ. εκδρομές).

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΟΜΑΔΑΣ

Η Κοινωνική Λέσχη Ενηλίκων Ψυχωσικών Ατόμων ξεκίνησε και παρέμεινε μία κατά βάση υποστηρικτική ομάδα με κύριο στόχο την κοινωνικοποίηση. Οι αλλαγές που παρατηρούνται κατά τη διάρκεια των 9

χρόνων λειτουργίας της αφορούν στα εξής:

1. Επιλογή των μελών

Τα μέλη της λέσχης δεν προέρχονται μόνο από το υλικό των ασθενών του Τμήματος Ενηλίκων, αλλά μπορούν να έχουν ατομική ψυχιατρική παρακολούθηση σε άλλο χώρο (Ψυχιατρικό Νοσοκομείο, Γενικό Νοσοκομείο, ιδιώτη ψυχίατρο, άλλο Κέντρο Ψυχικής Υγείας ή οποιαδήποτε άλλη ψυχιατρική δομή). Βασική προϋπόθεση παραμένει η συνεχής συνεργασία του υπεύθυνου θεραπευτή της Ομάδας με τον ψυχίατρο που έχει την ευθύνη της ψυχιατρικής παρακολούθησης του κάθε μέλους, εντός και εκτός του Κέντρου.

Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό που διαφοροποιήθηκε, αφορά στις διαγνώσεις τους. Ενώ αρχικά έγιναν δεκτοί ψυχωσιμιοί ασθενείς (κυρίως σχιζοφρενείς) σήμερα υπάρχουν συναισθηματικοί άρρωστοι, μεταιχμιακοί (borderline) και άτομα με διαταραχές στη λήψη της τροφής.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό που διαφοροποιήθηκε, είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο των μελών. Τα περισσότερα μέλη σήμερα είναι απόφοιτοι Λυκείου τουλάχιστον, ή πτυχιούχοι ανωτέρων ή ανωτάτων σχολών.

2. Επιλογή συνθεραπευτών

Οι συνθεραπευτές είναι πλέον ειδικά εκπαιδευμένοι επαγγελματίες διαφόρων ειδικοτήτων. Η εργασία τους στη Λέσχη είναι εθελοντική, αλλά συγχρόνως σταθερή και συστηματική. Προς όλους τους συνθεραπευτές της Λέσχης προσφέρεται συστηματική εποπτεία ατομική και ομαδική εκ μέρους της υπεύθυνης θεραπεύτριας της Ομάδας.

3. Θεραπευτικά μέσα προγράμματος

Δοκιμάστηκαν πολλά μέσα προγράμματος, που είχαν άμεση σχέση με τις ανάγκες των μελών. Μεταξύ αυτών και η συζήτηση-ενημέρωση για θέματα υγείας-διατροφής, από ψυχιατρική νοσηλεύτρια, όπως επίσης θέματα φυσικής αγωγής και κατάστασης από καθηγητή φυσικής αγωγής.

Παράλληλα, η άνοδος του μέσου νοητικού επιπέδου των μελών καθόρισε τις επιλογές μας (π.χ. από ελεύθερη ζωγραφική σε ζωγραφική βάσει ενός συγκεκριμένου θέματος, ή από παιχνίδι επιτραπέζιας τόμπολας σε χρήση σκράμπλ). Τα μέλη καλούνται να χρησιμοποιήσουν υλικά που απαιτούν αυξημένες δεξιότητες, όπως ο πηλός ή να συμμετάσχουν σε πιο σύνθετες πνευματικές δραστηριότητες, π.χ. θεατρικό παιχνίδι.

Επίσης, δόθηκε στα μέλη η δυνατότητα να εμπλακούν συστηματικά σε δραστηριότητες προετοιμασίας φαγητού και διαχείρισης υλικών.

4. Τόπος συνάντησης της ομάδας

Εξαρχής και μέχρι σήμερα, οι συναντήσεις πραγματοποιούνται στην αίθουσα αναμονής του Τμήματος Ενηλίκων. Ο χώρος είναι ανεπαρκής έως ακατάλληλος για το σκοπό αυτό (ανεπαρκής φωτισμός, ελλιπής αερισμός, κακή διαμόρφωση και αισθητική). Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα, χρησιμοποιήθηκαν “λύσεις ανάγκης” (π.χ. ο χώρος του κήπου, το γραφείο της Κοινωνικής Λειτουργού ή χώρος εκτός Κέντρου).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Το πρόγραμμα λειτουργίας της Κοινωνικής Λέσχης θεωρείται επιτυχημένο. Η πλειονότητα των αρχικών μελών της Λέσχης έφτασε στην επίτευξη των βασικών στόχων της Ομάδας (αποκαταστάθηκαν προσωπικά, επαγγελματικά και κοινωνικά). Βεβαίως, παραμένουν στην Ομάδα αρκετά μέλη που συνεχίζουν να έχουν δυσκολίες (κυρίως αποχωρισμού).

Η ανανέωση των μελών της Λέσχης και η παράλληλη διαφοροποίησή τους ως προς τις διαγνώσεις τους και - κυρίως ως προς το νοητικό τους επίπεδο - έδωσε τη δυνατότητα αλλαγής και στα μέσα προγράμματος. Η υπεύθυνη Κοινωνική Λειτουργός της Λέσχης καθώς και οι συνθεραπευτές βοηθούμενοι μέσω των εποπικών συναντήσεων, άρχισαν να νιώθουν ικανοποιημένοι και αποτελεσματικοί. Συγχρόνως, το υπόλοιπο επιστημονικό προσωπικό του Τμήματος, διαπιστώνοντας την προσφορά του προγράμματος στη θεραπευτική πορεία των ασθενών, ένιωσε εμπιστοσύνη και κατά συνέπεια αυξήθηκε ο αριθμός παραπομπών στη Λέσχη.

Η διαδικασία πλέον ένταξης μέλους στη Λέσχη αρχίζει με την προετοιμασία εκ μέρους του θεράποντα ιατρού, ακολουθεί διαγνωστική εκτίμηση από την υπεύθυνη Κοινωνική Λειτουργό και δοκιμαστική περίοδος συμμετοχής του υποψηφίου μέλους στη Λέσχη.

Σημαντικότερη συμβολή στην επιτυχία του προγράμματος έχει η σταθερότητα και η συνέπεια του θεραπευτικού πλαισίου (θεραπευτές, ημέρα και ώρα συναντήσεων, χώρος). Η εκφρασμένη και μη ικανοποιημένη ανάγκη των μελών για εξωτερικά προγράμματα δεν οφείλονται παρά μόνο σε διοικητικούς-οικονομικούς παράγοντες.

Τα υπάρχοντα μέλη - με τη βοήθεια των συνθεραπευτών - είναι πλέον ικανά να “αυτοδιοικούνται”, να κάνουν τις επιλογές τους και να αλληλοβοηθούνται. Απώτερος, λοιπόν, στόχος του προγράμματος είναι να λειτουργήσει η Λέσχη, όσο το δυνατόν πιο αυτόνομη, εντός ή εκτός του ΚΚΨΥΠ.